

Eläimellistä menoa

Helppoja duoja viulunsoiton aloittelijoille

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö
23.11.2009

Taija Kangaskokko, Aino Saari

Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Musiikkipedagogi
Tekijä Kangaskokko Taija, Saari Aino		
Työn nimi Eläimellistä menoa: Helppoja duoja viulunsoiton aloittelijoille		
Työn ohjaaja/ohjaajat Annu Tuovila		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika Joulukuu 2009	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 26+ 36
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyönämme teimme viuluduoja vasta-alkajille. Duot olemme säveltäneet eläinteeman ympärille, koska ajattelimme sen kiinnostavan niin tyttöjä kuin poikiakin. Duovihkomme sisältää itse kappaleet sekä kuhunkin niistä liittyvät valmistavat harjoitteet.</p> <p>Huomasimme materiaalille olevan tilausta, sillä melkein kaikki löytämämme yhteissoittomateriaali oli tarkoitettu jo hieman edistyneemmille oppilaille. Olemassaolevasta materiaalista löytyi joitakin helpompia stemmoja, mutta melkein poikkeuksetta oli toinen stemmoista vastaavasti vaikeampi. Ideanamme on, että oppilas pystyy aina soittamaan molemmat stemmat: näin saadaan aikaan vaihtelevuutta, materiaali on monikäyttöisempää ja myös pienet oppilaat pääsevät heti sisälle yhteissoiton maailmaan. Duot on tarkoitettu noin vuoden verran soittaneille ja molemmat äänet ovat erittäin helppoja.</p> <p>Olemme muodostaneet duojen ympärille harjoituspaketin. Yhden aukeaman voi käydä yhden soittotunnin aikana. Tunnilla tehdään harjoitteita vasemmalle kädelle ja keskitytään jousitekniisiin asioihin. Molemmat harjoitukset liitetään kyseiseen eläinteemaan mielikuvilla. Esimerkiksi pitkää jouta harjoitellaan Boa- kappaleessa ja huiluääniä Norsut ja hiiret-kappaleessa. Mielikuvilla pidetään lapsen mielenkiinto yllä ja herätellään sisäistä kuuloa. Toivomme että kappaleiden helppous antaa tilaa kuuntelemiselle, ei niinkään tekniselle suorittamiselle. Haastavuutta taas tuo yhdessä soittaminen. Jokaisella aukeamalla on myös tilaa piirtämiselle. Miltä näyttääkään laiskiainen?</p> <p>Yhteissoittomateriaalimme on ollut testattavana Helsingin Konservatoriossa Mari Kortelaisella ja olemme testanneet sitä myös omien oppilaidemme kanssa. Oppilaat ovat olleet innostuneita ja motivoituneita. Yhdessä soittaminen on ollut mukavaa. Eläinteemaan on ollut helppo tarttua, ja oppilaat ovat kokeneet paketin hauskaksi ja mielikuvia herättäväksi.</p>		
Teos/Esitys/Produktio Yhteissoittomateriaali: Eläimellistä menoa		
Säilytyspaikka Metropolia ammattikorkeakoulu kirjasto/ Ruoholahti		
Avainsanat Duot, alkeismateriaali, viulunsoitto, yhteissoitto, yhdessä oppiminen, vasta-alkajat, leikki, mielikuvitus		

Degree Programme in Classical Music		Specialisation Music pedagogue
Author Kangaskokko Taija, Saari Aino		
Title Animal Party: Easy Duets for Beginner Violinists		
Tutor(s) Tuovila Annu		
Type of Work <i>Bachelor's thesis</i>	Date December 2009	Number of pages + appendices 26 + 36
<p>ABSTRACT</p> <p>As our final project we created easy duets for beginner violinists. We chose to write the duets around the theme of animals, because we thought that it would be interesting for both boys and girls. Every duet is supplemented with exercises which prepare the students for playing the piece.</p> <p>We noticed the need for this kind of material when going through the existing repertoire for violin duos. Almost everything that we found was written for advanced players. Many of these duo books had pieces where one of the voices is easier but the other considerably more difficult. Our idea is that the students can always play both voices. Their repertoire becomes more versatile and variable. We wanted that also smaller children could start playing together already at this stage. The duets are for children who have played the violin for about a year. Both of the voices are very easy.</p> <p>We developed exercises around the duets. We practise the left hand and we concentrate on the technical difficulties of the bow hand. In one lesson you can go through one spread of the exercise booklet. The exercises are connected to the animal theme through imagination. We practise how to play long bows in the “Boa” song and how to play flaugolettes in the “Elephants” and “Mice” song. With these kind of images you keep the child interested and willing to learn. On every spread of the booklet there is also space for drawings. What does a sloth look like?</p> <p>Violin teacher Mari Kortelainen from Helsinki Conservatory tested this package with her students. We also tested it with our own students. The students were excited and motivated. Playing together as a duo was a pleasant experience. The children really liked the package, because it is fun and it gives a lot of space for their imagination.</p>		
Work / Performance / Project Duo material: <i>Animal Party</i>		
Place of Storage Metropolia University of Applied Studies/ Ruoholahti		
Keywords duos, beginner material, playing the violin, playing together, learning together, beginner, playing, imagination		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LÄHTÖKOHTIA	7
2.1 Yhteissoiton merkitys	7
2.2 Yhteissoittomateriaali alkeisopetuksessa	8
2.3 Pedagogiset näkökulmat	10
2.3.1 Yhteismusisointi ja oppimisympäristön merkitys	10
2.3.2 Mielikuvitus, luovuus ja leikki	11
2.3.3 Aloittelijan fyysiset haasteet viulunsoitossa	12
3 MATERIAALIN ESITTELY	14
3.1 Boakäärme	14
3.2 Laiskiainen	15
3.3 Antilooppi	16
3.4 Nooan arkkilaiva	17
3.5 Kotka	18
3.6 Virtahepo	18
3.7 Tiikeri	19
3.8 Silakka	20
3.9 Pingviini	21
3.10 Etana	21
3.11 Norsut ja hiiret	22
4 MATERIAALIN KÄYTÄNNÖLLISYYS	24
4.1 Omat kokemukset	24
4.2 Materiaali testissä	25
5 POHDINTA	27
LÄHTEET	29

1 JOHDANTO

Syksyllä 2008 aloimme pohtia opinnäytetyömme aihetta. Oli jo selvää, että halusimme tehdä jonkinlaisen materiaalipaketin, josta olisi hyötyä myös meille omassa opettajuudessamme. Lähdimme kartoittamaan musiikkikirjastoiden kokoelmia ajatuksenamme löytää jotakin, mitä puuttuu. Aloitimme selaamalla erilaisia viuluvihkoja niin Suomesta kuin ulkomailtakin. Hyvin nopeasti huomasimme, että suurimmasta osasta puuttui aloittelijoiden yhteissoittomateriaalia. Edistyneemmille oppilaille löytyi materiaalia hyvin.

Yhteissoiton merkitys on ollut meidän molempien viulunsoittourallamme erittäin suuri. Vaikeuksia kohdatessamme on aina uusi innostus noussut viulunsoittoa kohtaan juuri yhteissoiton kautta. Viulunsoitto on yksinäistä työtä varsinkin aloittelijoille. Mielestämme yhteissoittomateriaali voisi tuoda aivan uutta perspektiiviä heille, yksinäisen työn puurtajille. Miksei viulunsoitto voisi olla kivaa yhdessä tekemistä jo alusta pitäen? Näin ollen aloittelijoiden yhteissoittomateriaalille oli mielestämme tilausta.

Halusimme tehdä harjoituspaketin noin vuoden verran soittaneille. Kappaleet ovat niin helppoja, että soittajilla on oikeasti aikaa kuunnella, mitä itse soittaa ja mitä kaveri soittaa. Liian vaikeiden kappaleiden soittaminen ei hyödytä oppilasta millään tavalla. Aika kuluu suorittamiseen ja tekniikasta selviytymiseen. Tässä tilanteessa varsinkin pienten lasten on mahdotonta keskittyä kuulokuvaan ja siihen, miltä vartalossa tuntuu.

Aloitimme työn tekemisen miettimällä, mikä aihealue kiinnostaa pieniä aloittelijoita, niin poikia kuin tyttöjäkin. Eläimet tuntuivat luontevilta. Aloitimme työstämällä info-tekstit jokaisen eläimen ympärille. Pyrimme löytämään info-teksteihin sellaisia asioita, jotka kuvailisivat eläintä hyvin, samalla kuitenkin kuvailen myös tunnetta ja tapaa, jolla kyseinen kappale tulisi soittaa.

Sävelsimme kappaleet ja kehitimme niihin sopivat harjoitteet. Kyseiset asiat yhdessä muodostavatkin hyvän tuntikokonaisuuden. Ensin harjoitellaan harjoitteet, minkä jälkeen on kappaleen vuoro. Vasemman käden harjoitukset keskittyvät sormien itsenäistämiseen ja eriyttämiseen. Samalla puramme symmetriaa, joka lapsilla on luonnostaan vahva. Jos toinen käsi tekee jotain, toinenkin haluaa tehdä samaa.

Viulunsoitossa on tärkeää, että molemmat kädet ovat itsenäisiä. Oikean käden harjoitteilla (muunmuassa nuottiesimerkit) halusimme vahvistaa perusasioita: vahvaa legato-soittoa, kielenvaihtoja sekä kaarilla soittoa. Uuteen asiaan ei ikinä hypätä, vaan niitä varten tehdään aina valmistavia harjoituksia.

Kappaleiden ja mielikuvien avulla herättelemme myös oppilaiden sisäistä kuuloa. Miltä kuulostaa iso ja pitkä boakäärme ja miltä pienet hyppivät hiiret? Kuunteleminen on tärkein osa soittamista. Kuulo ohjaa meitä musiikin tekemisessä. Kuulostaako oma soittoni siltä, miltä haluan? Sen sijaan että tekniikan kautta lähdetään hakemaan musiikkia, haetaankin nyt musiikin ja kuuntelemisen kautta tekniikkaa. Mitä teen saadakseni äänestä leveän kuulaisen? Kun lapsilla on soitossaan jokin teema, he jaksavat myös keskittyä paremmin tekemäänsä. Soittaminen on mielenkiintoista ja hauskaa!

2 LÄHTÖKOHTIA

2.1 Yhteissoiton merkitys

Lapsella on valtava oppimisen halu ja hän nauttii oppimisesta. Kasvattajina meidän tulee ruokkia lapsen tarvetta oppia. Opettajina tehtävänä on auttaa, kannustaa ja antaa virikkeitä, sekä tehdä oppimisesta mahdollisimman miellyttävää, mutta myös tarpeeksi haastavaa. Viulunsoiton yksilöopetus antaa lapselle perusteet instrumentin käsittelemiseen. Soittaminen on kuitenkin paljon muutakin kuin instrumentin käsittelyyn ja tekniikkaan liittyviä asioita. Musiikkikasvatus on vuorovaikutusta. Yleensä tämä vuorovaikutus tapahtuu yksilötunneilla opettajan ja oppilaan välillä.

4-6 vuoden iässä lapsen kehityksessä on vaihe, jossa lapsi haluaa oppia ja harjoitella kaikkea uutta ja ihmeellistä. Motorinen kehitys on jo hyvin pitkällä. Lapsi tarvitsee myös tovereita joihin verrata itseään. Tähän tarvitaan suunnilleen samanikäistä seuraa, sillä lapsi ei pysty vertaamaan itseään aikuisiin. Aikuiset eivät ole lapsen mielestä hänen kanssaan samanlaisia, koska he ovat "aikuisia". Samanikäiset kaverit tekevät samanlaisia asioita: leikkivät, kuuntelevat, oppivat ja ajattelevat maailmasta samalla tavoin. Aikuisilla taas on oma maailmansa. (Hongisto- Åberg ym. 1999, 48-49). Musiikkikasvatuksen vuorovaikutustaitoja opittaessa koemme tärkeänä, että lapsi pääsee soittamaan ja harjoittelemaan tärkeitä sosiaalisia ja musiikillisia taitoja samanikäisten tovereidensa kanssa.

Musiikkia soitetaan erilaisissa kokoonpanoissa, pienyhtyeissä ja orkestereissa. Yhteissoitto vaatii keskittymistä ja kykyä kuunnella muita. Keskittyminen esimerkiksi orkesterissa nuorella iällä ei vielä kuitenkaan onnistu, sillä pieni soittaja tarvitsee paljon apua ja ohjausta opettajaltaan. Nuorella iällä tarkoitamme enemmänkin lapsen musiikillista, taiteellista ja teknistä tasoa sekä keskittymiskykyä, joka lapsen kasvaessa paranee. Tämän vuoksi pienempi kokoonpano ensimmäisenä yhteissoittokokemuksena on käytännössä helpompi toteuttaa. Opettaja voi olla aktiivisesti läsnä oppilaan suorituksessa sekä tarvittaessa rohkaista ja ohjata tätä tarpeen mukaan. Duo onkin ensimmäisenä kokoonpanona oppilaalle turvallinen ja mukava tapa aloittaa yhteissoitto.

Lapset vertaavat itseään ympäröiviin ihmisiin ja siksi samantasoisen soittajan kanssa soittaminen on lapselle hyväksi. Samanikäisen kaverin kanssa soittaminen luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja luo pienelle soittajalle positiivisia kokemuksia ja elämyksiä. Yhdessä tekeminen antaa motivaatiota ja uusia haasteita. Nuorena saadut positiiviset kokemukset kantavat pitkälle ja auttavat lasta muodostamaan terveen suhteen musiikkiin.

2.2 Yhteissoittomateriaali alkeisopetuksessa

Pohdimme pitkään minkä tasoille soittajille halusimme tehdä yhteissoittomateriaalimme. Käydessämme läpi musiikkikauppojen ja kirjastoiden valikoimaa alkoivat suuntaviivamme selkiintyä. Tutkittuamme viulunsoiton alkeismateriaalia huomasimme, että aivan vasta-alkajille tarkoitettua yhteissoittomateriaalia ei juurikaan ole. Kaikki löytämämme yhteissoittomateriaali oli tarkoitettu jo hiukan edistyneemmille. Jonkin verran löytyi myös sellaista materiaalia, joissa yksi stemma oli vasta-alkajien soitettavissa, mutta muut paljon vaikeampia. Kappaleiden stemmat olivat jo sen verran vaikeita, että soittajat saivat olla melko edistyneitä pystyäkseen lisäksi keskittymään myös yhteissoitollisiin asioihin. Halusimme nimenomaan tehdä materiaalipaketin kahdelle vasta-alkajalle, koska tällaista materiaalia ei yksinkertaisesti löytynyt. Nykyään monissa musiikkiopistoissa on vasta-alkajilla tunteja kaksi kertaa viikossa. Toinen näistä on oma yksityistunti ja toinen paritai ryhmätunti toisen vasta-alkajan kanssa. Mikä olisikaan otollisempi tilanne tutustuttaa vasta-alkajat kamarimusiikin soittamiseen kuin nämä yhteistunnit?

Ennen kuin lähdimme etsimään materiaalia, teimme selväksi hakukriteerimme. Viuluduojen stemmojen tulisi olla vasta-alkajien soitettavissa. Soitettavan musiikin oli oltava helppoa, kuitenkin unohtamatta pientä haasteellisuutta. Tällaisia haasteita kappaleissamme ovat esimerkiksi kielten vaihdot, kaarilla soitto, portaton soitto, huiluaänet, pizzicato tai yksinkertainen laulava jousi. Haasteemme kuulostavat omiin korviimme hyvin helpoilta, mutta sitä ne eivät vasta-alkajille ole.

Suomalaisia yhteissoittomateriaaleja aloittelijoille on hyvin vähän. Laszlo Rossa ja Geza Szilvay ovat tehneet Colourstrings-metodia käyttäen duoja kahdelle viululle (Rossa & Szilvay 2004). Heidän teoksensa Colourstrings Violin Duos Volume 1 sisältää seitsemän

duoa. Kyseisessä teoksessa tosin vain toisen viulun ääni on vasta-alkajan tasoinen, sisältäen vain vapaita kieliä. Kuitenkin ensimmäisen viulun stemma on jo vaativa, joten sitä voi soittaa vasta edistyneempi oppilas tai opettaja. Seppo Sillanpää on säveltänyt myös duokirjan (Sillanpää 1997). Duokirjan duoja voivat soittaa niin viulistit kuin mandoliinin soittajatkin. Teos sisältää kansansävelsovituksia ja on ainakin vasta-alkajalle jo hyvin haastava. Suomalaisista viulukouluista, kuten Iloinen viuluniekka (Usma 1974) ja Viuluni soi (Lannes-Tukiainen ym. 2003, 2005), ei juurikaan löydy yhteissoittomateriaalia kahdelle viululle. Useimmiten yhteissoitolliset kappaleet kyseisissä viulukouluissa ovat opettajan taikka pianistin kanssa soitettavia ja näin ollen toisen stemmoista ollessa huomattavasti vaativampi. Mauno Järvelä on säveltänyt kansanmusiikkipainotteisia kamarimusiikkikappaleita kolmen vihkon verran (Järvelä 1998). Vihkot on sävelletty niin, että niin isot kuin pienetkin soittajat voivat tasostaan riippumatta osallistua kamarimusiikin tekemiseen. Näppärimusaa- viikoissa on kuitenkin aina vain yksi stemma, joka on vasta-alkajan soitettavissa. Muut ovat huomattavasti haasteellisempia. Järvelän vihkoja käytetään nykyään hyvin paljon alkeisopetuksen kamarimusiikissa. Kappaleet ovat hyvin sävellettyjä ja sovitettuja, mikä saa lapset innostumaan yhdessä soittamisesta.

Ulkomaisista teoksista ja viulukouluista ei myöskään löytynyt hakukriteereitämme vastaavia teoksia. Monet viulukoulut sisälsivät yhden duon, joissa useimmiten toinen stemma oli vaikeampi ja tarkoitettu näin ollen opettajan soitettavaksi. Samuel Applebaumin vihkossa Duets for Strings, löytyi muutamia hakukriteereitämme vastaavia kappaleita (Applebaum 1963). Kappaleet olivat vihkon alussa ja sisälsivät kaksi stemmaa, joista molemmat olivat vasta-alkajan soitettavissa. Kyseisistä teoksista puuttui kuitenkin opettajan stemma tai pianosäestys. Varsinkin Englannissa ja Saksassa nykyään paljon käytetty alkeisopetusvihkosarja Sassmannshaus (Sassmannshaus 2008) ei esimerkiksi sisällä yhtään viuluduoja. Vihkossa on pelkästään yksin soitettavia lauluja. Mary Cohen on säveltänyt viuluduoja ainakin yhden julkaistun vihkon verran (Cohen 2001). Dance Duets-vihkossa on seitsemän duoja kahdelle viululle. Duot on sävelletty eri musiikkityyleihin (mm. rumba, valssi, saltarello). Osassa duoista molemmat stemmat ovat vasta-alkajien soitettavissa, mutta ovat kuitenkin sieltä vaikeimmasta päästä. Ulkomaisista teoksista ja viulukouluista viimeisenä mainittakoon Fiddle Time Runners (Blackwell 1998 & 2003). Viulukoulu sisältää muutamia erinomaisesti sovitettuja viuluduoja. Molemmat stemmat kyseisissä duoissa ovat helppoja, mielenkiintoisia sekä tietyllä tapaa haasteellisia pitääkseen vasta-alkajien mielenkiinnon

yllä. Duoja viulukoulusta kuitenkin löytyy vain viisi kolmestakymmenestä kolmesta kappaleesta.

2.3 Pedagogiset tavoitteet

2.3.1 Yhteismusisointi ja oppimisympäristön merkitys

Musiikkikasvatuksen yksi tärkeimpiä tehtäviä on herättää lapsessa rakkaus ja kiinnostus musiikkiin. Tämä ei toteudu, ellei varhaiskasvatuksessa luoda heille myönteisiä muistikuvia ja kokemuksia. Lapsi haluaa oppia ja opettajan tehtävänä on luoda oppilaalle mahdollisimman avoin ja turvallinen oppimisympäristö sekä pitää huolta, että oppilaalla on tarpeeksi haasteita eli opittavaa.

Lapset työstävät oppimiaan asioita kukin omalla tavallaan ja omaan tahtiinsa. Muiden lasten tullessa mukaan oppimisprosessiin, saavat lapset uusia näkökulmia. Yhdessä soittaminen on kuin katsoisi itseään peiliin. Sosiaalinen ympäristö antaa tukea ja apua. Yhdessä on helpompi huomata erilaisia asioita kuin yksin. (Hakkola ym. 2000, 41-42).

Yhteismusisoinnin ottaminen mukaan opintoihin niin varhaisessa vaiheessa kun se soittajan taitojen mukaisesti on mahdollista, olisi erittäin suotavaa. Yhteismusisoinnissa oppilas oppii toimimaan muusikkona ryhmässä sekä ottamaan huomioon muiden ryhmän jäsenten soittamisen. Yhteissoitto kehittää oppilaan taitoja niin musiikillisesti kuin sosiaalisestikin. Se lisää soiton haastavuutta, mutta samalla kehittää lasta paljon. Yhteismusisoinnin tulisi sisältyä musiikkiopintoihin koko opintojen ajan siitä lähtien, kun instrumentin käsittelytaito sen vain mahdollistaa (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002, 8).

Nuorena aloitettu yhteissoitto vähentää tutkitusti myös esiintymispelkoja ja saa lapset innostumaan täysin uudella tavalla soittoharrastuksestaan. Tuovilan tutkimuksessa ilmeni, että joidenkin lasten ja vanhempien mukaan musiikkiopistojen opetus tuntui yksinäiseltä. Varsinkin esiintymistilanteet olivat pelottavia. Lasten soittaessa yhdessä samanikäisten kanssa musiikkiopistolla, tuntuivat esiintymiset ja erilaiset tutkinnot vähemmän ahdistavilta ja pelottavilta. (Tuovila 2003, 233).

Sosiaalisten taitojen merkitystä ei voi koskaan korostaa liikaa. Näitä tärkeitä taitoja opimme jo hyvinkin nuorina. Tutkimustulokset kertovat sosiaalisten tavoitteiden olevan hyvin tärkeitä opiskelun kannalta. Sosiaalisten tavoitteiden takia oppiminen koetaan hauskempana ja mielekkäämpänä. (Anttila 2004, 100) Näitä tavoitteita voivat lapselle olla esimerkiksi uusien ystävien saaminen ja turvallisen suhteen luominen aikuiseen, yleensä opettajaan. Musiikin opiskeleminen ei siis pelkästään ole instrumentin opiskelemista. Tässä motivaattorina toimivat myös sosiaalisten taitojen oppiminen.

2.3.2 Mielikuvitus, luovuus ja leikki

Työskennellessä lasten kanssa, on hyvä muistaa kuinka tärkeitä itse opetustuokioiden ovat. Niiden tulisi olla kokonaisvaltaisia, mielikuvituksellisesti rikkaita ja elämyksellisiä. Suurin osa lasten oppimisesta tapahtuukin juuri leikin ja mielikuvituksen kautta. Me aikuiset opimme suurimman osan asioista keskusteluiden ja harjoitteiden kautta. Lapsille leikkiminen ajaa saman asian. Se myös antaa tavan ymmärtää ympäröivää maailmaa ja uusia asioita. (Ranta-Meyer & Kaikkonen 1998, 71-72).

Mielikuvitus on erittäin tärkeä osa elämää myös aikuisiällä. Mielikuvitusta voi käyttää kaikessa, niin kotona kuin työelämässäkin. Kun lapsen mielikuvitusta on pienestä pitäen ruokittu ja lasta on rohkaistu käyttämään sitä, seuraa mielikuvitus lasta läpi hänen elämänsä rikastuttaen hänen jokapäiväistä arkeaan.

Harjoituspaketissamme halusimme luoda kappaleet jonkun mielikuvitusta ja mielikuvaharjoitteita ruokkivan teeman ympärille. Mietimme, mikä aihe sopisi niin tytöille kuin pojillekin, joten päädyimme eläinaiheeseen. Halusimme, että vihkossa olisi jokin punainen lanka, ei vain pelkkiä kappaleita. Eläinteema antaa mahdollisuuden mielikuvien käyttämiseen. Eläinaiheita käytimme myös harjoitteissa. Näin ollen lapsi pääsee jo varhaisessa vaiheessa myös leikin kautta oppimaan asioita. Harjoitteiden ei aina tarvitse olla tylsiä. Myös mielikuvitusta herätellään antamalla lapselle virikkeitä ja suuntaa antavia ohjeita harjoitteiden muodossa. Jätimme myös jokaiselle aukeamalle hieman piirustustilaa.

Mielikuvitus kehittyy parhaiten ikävuosina 7-14. Tällöin kehitystä hallitsevat muisti, tunne ja mielikuvitus. Sadut, tarinat ja legendat luovat lapsille uusia muistikuvia ja tapoja ymmärtää maailmaa. (Neuschütz 1984, 64-65).

Yhdenlaista oppimista on myös luovuuden kehittäminen. Siihen tarvitaan aikaa, mielikuvitusta, itseluottamusta ja kykyä leikkiä. (Hoivaan ja kasvatan 2008). Leikkimisellä ja luovuuden kehittymisellä on yhteiset juuret. Pitkään leikkinyt lapsi on kekseliäs ja innokas oppimaan uusia asioita, sekä säilyttää luovuutensa läpi elämän. Tällaiset lapset arvostavat omaa osaamistaan muita enemmän. (Jantunen & Rönning 1996, 69).

Ilo ja huumori ovat molemmat tärkeitä motivaation ja inspiraation lähteitä. (Hakkola ym. 2000, 29) . Jos oppiminen on hauskaa, teemme sitä mielellämme. Lapsen opettaminenkin voi tapahtua kuin huomaamatta, hassuttelun lomassa. Huumorin käyttäminen voi auttaa meitä opettajia heittämään vanhat ja kuluneet opetusmetodimme nurkkaan ja avata silmämme omille vajavaisuuksillemme. Nauru pidentää ikää ja keventää tunnelmaa oppitunneilla. Jos opettajakin uskaltaa olla ihan pötkö, saattaa oppilaskin äkkiä olla ihan oma itsensä ilman minkäänlaista pelkoa siitä hyväksytäänkö häntä sellaisena kuin hän oikeasti on.

Yhteissoittomateriaalimme avulla haluamme antaa lapsille paljon uusia mielikuvia sekä tapoja toteuttaa itseään. Harjoitteiden kautta on mahdollista oppia myös käyttämään näitä mielikuvia oppimisen apuna. Opettaja voi ensin esimerkiksi jutella oppilaan kanssa siitä, miltä laiskainen näyttää ja mitä sen nimi siitä kertoo. Näin oppilas saa kuvan pehmeästä, suloisesta ja hyvin hitaasta, mutta painavasta otuksesta. Nyt on helpompi kokeilla tasaista jousen soittoa.

2.3.3 Aloittelijan fyysiset haasteet viulunsoitossa

Harjoitteissa pyrimme purkamaan symmetrian vasemman ja oikean käden väliltä. Symmetria on luonnollinen asia ja sisäänrakennettu meihin kaikkiin. Symmetria esiintyy meissä voimakkaana eritoten hienomotorisessa mielessä. Jos pyydät lasta liikuttamaan vasemman käden etusormea, todennäköisesti myös oikean käden etusormi liikkuu samaan tahtiin. Asia täytyy tiedostaa ja sitä on vähitellen lähdeävä purkamaan. Symmetria vaikuttaa niin moneen asiaan tulevaisuudessa. Jos symmetriaa ei pureta tai siihen ei keskitytä tarpeeksi, tulee soittamisessa olemaan ongelmia.

Viulisti tarvitsee pehmeän vasemman käden: puristusta ei saisi olla. Ylimääräiset jännitykset johtavat pidemmän ajan kuluttua lihaskipuihin ja jopa soittokunnon menettämiseen. Vasemman käden ollessa jännittynyt asemanvaihtojen tekeminen on vaikeampaa, koska jännittyneen käden liikuttaminen on vaikeampaa kuin rennon käden liikuttaminen. Otelaudan tutuksi tuleminen on hankalampaa, sillä jännittynyt käsi ei aisti yhtä hyvin kuin rento. Vibraton muodostaminen tulee olemaan todella hankalaa, jos emme kiinnitä huomiota tähän erittäin tärkeään seikkaan. Samaiseen asiaan liittyy tietenkin myös yleisesti käden ja sormien asento, mutta asennon muokkaaminen ilman jännityksiä ja puristuksia on huomattavasti helpompaa.

Viulisti tarvitsee itsenäiset kädet. Suuri osa viulunsoitosta perustuu siihen, että kädet ja sormet toimivat vapaasti. Molemmat kädethän tekevät aivan eri asioita. Jos symmetrian purkamiseen ei ole käytetty tarpeeksi aikaa ja tarkkuutta, hankaloituu soittaminen. Jos esimerkiksi jousella pitää soittaa fortissimo, siirtyä ajatus kovasta äänestä ja voiman käyttämisestä yleensä myös vasempaan käteen aiheuttaen puristamisen tunteen ja sitä kautta hankaloittaa myös vasemman käden toimimista ja liikkuvuutta.

Oikean käden taas tulisi olla joustava, mutta jämäkkä. Jousella on pystyttävä soittamaan erilaisia jousilajeja käden ollessa kuitenkin mahdollisimman rento. Jousesta on pidettävä kiinni tukevasti, muttei puristaen. Jousikättä kutsutaan usein "taiteilijakädeksi". Hyvällä jousikädellä saa aikaan monenlaisia äänensävyjä- ja värejä. Hyvällä jousikädellä luodaan tunnelmia ja tunteita.

Harjoituksissamme kannustammekin opettajaa olemaan aktiivisesti läsnä harjoitusten tekemisessä. Opettaja auttaa oppilastaan havainnoimaan ja eliminoimaan tarpeettomat jännitykset joka puolella kehoa. Tiedostaminen on ensimmäinen askel siihen, että oppilas pystyy itse havaitsemaan, jos hän jännittää esimerkiksi niskaansa. Jos asioihin kiinnitetään tarpeeksi huomiota tulee rentoudesta loppujen lopuksi automaatio, joka auttaa oppilasta soittamaan terveellisesti ja ergonomisesti oikein aina soittouransa loppuun asti.

Materiaalimme harjoitukset keskittyvät mm. näihin teknisiin ja fyysisiin haasteisiin. Tarkemmin harjoituksista materiaalin esittely- kohdassa.

3 MATERIAALIN ESITTELY

Yhteissoittovihkomme on tehty ajatuksella, että jokainen aukeama voitaisiin käydä yhden tunnin aikana. Vasemmalla sivulla ylimmäisenä lukee aina kyseisen eläimen nimi. Otsikon alla on eläintietolaatikko, jonka tekstit on tarkoitettu mielikuvaharjoitteiden perustaksi. Jokainen aukeama sisältää myös jousikäden ja vasemman käden harjoitteita. Jokaiselle aukeamalle olemme lisäksi antaneet tilaa lapsen omalle mielikuvitukselle jättämällä piirustustilaa.

Yhteissoittomateriaalimme on laitettu sellaiseen järjestykseen, jossa sekä tekniset ja yhteissoitolliset asiat vaikeutuvat kappale kappaleelta. Näin eteneminen vihkossa on mielekästä myös haasteellisuuden kannalta. Kappaleissa harjoiteltavat asiat ovat samoja, joita on jo harjoiteltu etukäteen yksilötunnilla. Ensimmäisessä kappaleessa käytetään vain koko jouta. Koko jousen soittaminen on tässä vaiheessa oppilaalle haasteellista, sillä pitää pysyä samalla rytmissä ja kuitenkin kuunnella, miltä oma ääni kuulostaa ja miten kaikki suhteutuu siihen, mitä kaveri soittaa.

Yhteissoittomateriaalimme kappaleille on kaikille sävelletty helppo pianosäestys. Tämän lisäksi olemme lisänneet osaan kappaleista opettajan stemman luomaan musiikillista mielenkiintoa. Koska kappaleet ovat helppoja, tuo opettajan stemma lisää kuunneltavaa ja rikkautta kappaleisiin. Opettajan stemma voi olla oppilaille myös se haastava osa: oppilaat voivat myös harjoitella opettajan stemman ja olla ylpeitä, kun osaavat soittaa niin vaikean melodian. Tämä voi tuoda lisää innostusta ja motivaatiota soittamiseen ja harjoitteluun. Kaikkiin duoihin emme kuitenkaan tätä kolmatta stemmaa säveltäneet. Osaan duoista halusimme jättää tilaa lasten omalle soitolle. Tällaiset duot (kuten Kotka) ovat musiikillisesti suhteellisen helppoja, mutta vaativat yhteissoitollisesti tarkkaa korvaa.

3.1 Boakäärme

Boakäärme on sävelletty ensimmäiseksi kappaleeksi vihkossamme. Se on tarkoituksella helppo. Kappaleessa harjoitellaan pitkän tasaisen äänen tuottamista, sekä yhteissoittoa. Detachè on kaikkien jousilajien äiti. Ellei sitä opita kunnolla, ei voida ajatella, että saavutettaisiin hyvä soittotaito (Garam 1972, 49).

Mielikuvien kautta opetetaan oppilaalle miltä pitkä ja tasainen ääni kuulostaa. Eläinlaatikon teksti auttaa tässä. "Boa on iso ja hidasliikkeinen eläin." Opetellaan tuntemaan, miltä jousi tuntuu kärjessä ja miltä kannassa, sekä sitä, mitkä oikean käden sormet tekevät missäkin kohdassa joustaa töitä. Vasemman käden harjoitukseksi olemme valinneet ylös-alas -harjoituksen. Tarkoituksena on löytää ja havainnoida sormien itsenäiset hermo- ja liikeradat.

Kappaleen ollessa hyvin helppo, onkin syytä kiinnittää huomiota yhteissoittoon. On osattava oma stemma, mutta myös ymmärrettävä mitä toinen viulu soittaa. Ensimmäiseksi olisikin hyvä opetella miten yhdessä aloitetaan soittaminen. Molemmat hengittävät yhdessä ja nostavat päätään. Boakäärme-laulun haasteellisuus ei piile itse nuoteissa tai vasemman käden puhtaudessa vaan siinä, että ensimmäinen viulu soittaa puolta nopeampaa rytmiä kuin toinen viulu. Onkin hyvä käydä stemmojen rytmit laulamalla ja taputtamalla ensin läpi. Myös jousen vauhtiin tulisi kiinnittää huomiota. Ylemmän stemman soittaessa nopeammassa tempossa, on vaarana että joustaa tulee käytettyä "hutiloiden" eli liian nopeasti. Alemman stemman vaara taas on jousen loppuminen kesken. Näissä toivommeikin mielikuvan hitaasta, pitkästä ja painavasta boakäärmeestä auttavan.

3.2 Laiskiainen

Laiskiaisessa opetellaan mielikuvan avulla pitämään jousesta rennosti, mutta jämäkästi kiinni. Yleensä lasten ongelma on, että joku kohta vartalossa on tahattomasti jännittynyt. Tässä mielikuva rennosta laiskiaisesta auttaa lasta havainnoimaan miltä omassa kropassa tuntuu. Puristaako jousikäsi? Tuntuuko jossain muualla vartalossa jännitystä? Onko niska rento? Opetamme lapsia ehkäisemään jännityksiä kaikkialla vartalossa.

Joustava jousikäden ote on erittäin tärkeä kaikkea tulevaa soittamista varten. Luonnollinen ja rento käsi hallitsee joustaa paremmin ja ehkäisee jännitystä myös muualla vartalossa. Mielikuva hitaasta laiskiaisesta auttaa vähentämään jännitystä vartalossa ja keskittymään tarkkaan jousenkäyttöön.

Yhteissoitollisesti kappale on erittäin helppo, jolloin oppilailla on aikaa kuunnella äänen laatua ja myös kaverin soittoa. Rytmit ovat helpoimmasta päästä.

Laiskiainen puussa- mielikuvan avulla opetellaan portaton soittamista. Portaton soittaminen ei pedagogisesti ole tässä vaiheessa oleellista, mutta se sopii teeman ja mielikuvaan laiskiaisesta. Portatoa harjoitellessa voi kontrolloida miltä tuntuu erilainen jousen paine kädessä.

Laiskiainen kappaleen haasteellisuus piilee siinä, ettei kappaleesta löydy vain yhtä melodian soittajaa. Molemmat stemmat säestävät ja soittavat melodiaa vuorotellen. Kappale voidaan soittaa ensin niin, että harjoitellaan vain melodia-osuudet (ylemmän stemman ensimmäinen rivi ja toisen stemman toinen rivi). Näin oppilaat oppivat missä melodia menee. Tämän jälkeen opetellaan säestyksen soitto samalla metodilla.

Neljäsosien soittaja on kappaleen "sydän". Hänen mukaansa soitetaan puolinuotit. Oppilaille on hyvä palauttaa mieliin nuottien suhteet: yhteen puolinuottiin mahtuu kaksi neljäsosanuottia. Tämä onkin ensimmäinen varsinainen yhteissoittokappale, jossa opetellaan kuuntelemaan mitä toinen soittaa.

3.3 Antilooppi

Opetellaan kolmijakoista rytmiä sekä tutustutaan käsitteisiin iskullinen ja takapotku. Ensin tutustutaan oman soiton kautta 3-jakoiseen rytmiin ja sitten kokeillaan yhdessä parin kanssa.

Soita ensin yhdellä kielellä jousella ja näppäillen.

Soita sitten parin kanssa yhdessä. Vaihtakaa lopuksi stemmoja. Soittakaa sekä jousella, että näppäillen.

Vasemman käden harjoitukseksi on valittu Antilooppi. Sen tarkoituksen on havainnoida oppilaalle kyynärvarren portaaton käyttämistä ja sormien itsenäistä liikkumista. Itse kappale on kansanmusiikkipainotteinen, joten tempoa voi lisätä niin paljon kuin vain uskaltaa.

Kolmijakoisuuden lisäksi hankaluutta aiheuttaa varmastikin kielenvaihdot sekä toiselle viululle merkityt vetojouset. Tämän vuoksi halusimme, että lapset harjoittelisivat kolmijakoiset kielenvaihtoharjoitukset ensin itse ja vasta sitten parin kanssa. Harjoitukset tulisi tehdä hyvin koordinoitusti ja rauhallisesti, ajatuksen kanssa.

Vetojouset lisäsimme toiseen stemmaan yksinkertaistamaan kolmijakoista rytmiä: iskulliset (ensimmäisellä iskulla olevat) nuotit tulisi soittaa selkeästi molemmissa stemmoissa. Vetojouset soitetaan pontevasti, mutta rauhassa. Käden palautuksen kantaan on oltava salaman nopea, mutta kontrolloitu.

3.4 Nooan arkkilaiva

Kun edellisessä kappaleessa opettelimme soittamaan kielenvaihtoja, nyt teemme saman legatossa.

Vaikeinta legaton soittamisessa ovat kielenvaihdot. Ne pitäisi osata soittaa tasaisesti ja ilman aksentteja. Kielenvaihtojen kohdalle ei saa muodostua "tikapuita" vaan ne on saatava sujumaan pyöreästi (Garam 1972, 50). Tässä auttaa käsivarren portaaton liike, jota harjoituksessa harjoitellaan.

Laivoilla eri kerroksia kutsutaan kansiksi. Eemeli eläintenhoitaja on havainnut ongelman kannella E. Hänen on mentävä hissillä katsomaan, mitä on tapahtunut. Matka alkaa G-kannelta.

Laita jousi G-kielelle. Aloita hissimatka. Muista tehdä kielenvaihdot olkavarresta, ei ranteesta!

Opettelemme myös soittamaan erilaisia lauseita tavujen avulla. Samalla harjoittelemme kaarilla soittamista.

Soita VIR-TA-HE-PO NAU-TIS-KE-LEE jokainen tavu edestakaisin jousella erikseen. Kokeile uudestaan yhdistämällä kaksi ensimmäistä ja kaksi viimeistä tavua: VIRTA-HEPO NAUTIS-KELEE. Hienoa! Nyt kokeillaan soittaa koko VIRTAHEPO NAUTISKELEE yhdellä jousella.

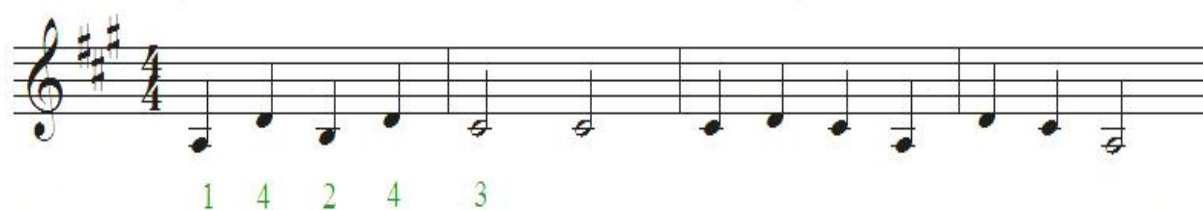
Tämän jälkeen oppilas voi keksiä oman lauseen ja kirjoittaa nuotit siihen varatulle tyhjälle nuottiriville.

Esitysmerkintänä "laiskasti" auttaa sormia olemaan puristamatta ja jousta soittamaan edelleen leveästi ja hyvällä äänellä.

3.7 Tiikeri

Harjoitukset alkavat mielikuvaharjoitteilla. Opetellaan, miten soittaen ilmaistaan eri tunnetiloja. Kokeillaan myös, miltä viulun ääni kuulostaa tallan takaa taikka mustan päältä soitettaessa.

Suurin uusi asia tämän kappaleen kohdalla on korkea kolmas sormi. On tärkeää opettaa oppilaalle, kuinka korkea kolmas sormi löydetään. Ei yritetä kurottaa kolmatta sormeaa korkealle, vaan harjoitellaan korkealle kolmannelle sormelle tulemista neljännen sormen kautta. Nuottiesimerkki auttaa tässä.

Sormien puristusta ja tarttumarefleksiä on pyritty ehkäisemään Kevyet tassut -harjoituksen kautta.

Yhteissoitollisesti on hyvä kiinnittää huomiota ensimmäisenä ylimmän stemman rytmiin. Tähän voisi keksiä vaikkapa sanat auttamaan rytmin hahmotusta. Säestävät stemmat eivät myöskään ole helpoimmasta päästä. Näitä olisikin hyvä harjoitella rauhassa, sointu kerrallaan.

3.8 Silakka

Silakan harjoitus auttaa sormia ensin löytämään ja sitten vahvistamaan hermoradat, jotka niitä liikuttavat. Myöhemmin tämä auttaa sormia soittamaan itsenäisesti. Sormet eivät purista toisiaan vasten ja tarttumarefleksiä päästään myös purkamaan harjoituksen kautta.

Nuottiesimerkki valmistaa trillin soittamiseen. Ensin hitaammin ja sitten nopeammin ja nopeammin toistettavat äänet harjoittavat sormia tulevaa trillin soittamista varten. Kun harjoitukseen on lisätty sanat, auttaa tämä lasta helpommin havaitsemaan, montako ääntä soitetaan yhdellä jousella. Ei siis soiteta vain ääniä, vaan kokonaisia sanoja.

Hau- ki hau- ki ah- ven ah- ven ah- ven ah- ven

5 an- ke- ri- as an- ke- r- ias kul- ta- ka- la kul- ta- ka- la kul- ta- ka- la kul- ta- ka- la

Kappaleen soittaminen vaatii valppautta ja keskittymistä, kun oppilaat soittavat eri aikaan ja omalla vuorollaan. Miten saumattomaksi yhteistyö saadaankaan?

Silakkaa kannattaa ensimmäiseksi alkaa opetella rytmien kautta. Ensin taputetaan ylin stemma, sitten toinen ja lopuksi molemmat yhdessä. Vasta tämän jälkeen on hyvä ottaa soittimet mukaan.

3.9 Pingviini

Kappaleen harjoittelu aloitetaan opettelemalla soittamaan erilaisia sanallisia lauseita. Oppilas voi jo valmiiden harjoitteiden lisäksi keksiä itse lisää.

Tahtilajit ovat olleet vihkossa tähän mennessä 4/4 tai 3/4. Pingviini -kappaleessa opetellaan nyt soittamaan 4/4 -tahtilajin keskellä tahti joka on 5/4. Yhtäkkiä lasketaankin siis viiteen neljän sijasta. Halusimme kyseiseen kappaleeseen vaihtuvan tahtilajin, koska aloittelijoiden yhteissoittomateriaaleista niitä ei kovin paljon tunnu löytyvän. Halusimme tällä ehkäistä vaihtotahtien "vaikealta tunteen", koska kyseessä on varsin helppo asia. Nuottiesimerkki auttaa tässäkin asiassa.

Maiskuttavat silakkaa.

Tässä kappaleessa on tahti, jossa lasketaan viiteen:

Vasemman käden harjoituksiksi valitsimme Narunveto -harjoituksen. Siinä opetellaan sormien liikeratoja ilman kosketusta tai puhetta.

3.10 Etana

Etanassa harjoitteleminen matalan 1. sormen soittamista.

Tässä kappaleessa käytetään matalaa 1. sormea. Opetellaan löytämään matala 1. sormi: vain sormi matkustaa. Sormi peruuttaa kohti simpukkaa kevyesti, muu käsi pysyy paikallaan.

Samalla terästämme oppilaan sisäistä kuuloa ja soitamme improvisoidun melodian avulla erilaisia tunnetiloja. Oppilas huomaa, että hän päättää minkälaisen tunnetilan hän haluaa välittää ja itse tuottaa instrumentistaan haluamansa äänen. Opettaja voi neuvoa tässä vaiheessa, miten teknisesti ajatellen jousen vauhti ja paine vaikuttavat ääneen. Mitä tapahtuu jos soitetaan lähempänä tallaa. Voiko soittaa tallan takaa? Oppilas havaitsee instrumentin monet mahdollisuudet.

Liukuharjoituksessa oppilas opettelee matalan 1. sormen soittamista. Vain sormi liikkuu, ei koko käsi. Tässäkin auttaa mielikuva etanasta. Voidaan kuvitella, että 1. sormi on etana, joka hitaasti liikkuu kieltä pitkin. Etana treenaa olympialaisia varten. Kun se on tarpeeksi harjoitellut, se liikkuu hieman nopeammin, mutta kuitenkin hitaasti kuin etana. Itse kappaleessa hidas tempo antaa mahdollisuuden keskittyä matalan ykkössormen käyttämiseen ja yleiseen rentouteen sekä vasemmassa, että oikeassa kädessä. Kappaleeseen voi vaikka keksiä sanat!

3.11 Norsut ja hiiret

Kappale alkaa näppäillen eli pizzicatolla. Mielikuva pienistä hyppivistä hiiristä auttaa lasta hahmottamaan miksi ja miltä näppäily kuulostaa. Harjoittelu aloitetaan soittamalla pizzicatot ilman joustaa, ensin hiljaa ja sitten vähitellen voimistuen. Sen jälkeen siirrytään kokeilemaan Bartok-pizzicatoa. Bartok-pizzicatossa kieleen tartutaan peukalolla ja etusormella. Kieli on sormien välissä ja sitä nostetaan hieman ylöspäin jonka jälkeen päästetään kielestä irti. Kuuluu rämähtävä, voimakkaampi ääni kuin tavallisessa pizzicatossa. Kuin jousipyssyllä ampuisi!

Tämän jälkeen kokeillaan pizzicaton soittoa jousi kourassa ja lopuksi jousikäden ollessa oikeassa asennossa etusormen näppäillessä kieltä. Hiirten jälkeen on suurten ja painavien norsujen vuoro. Soitetaan voimakkaasti ja leveästi. Norsut soittavat myös tremoloja jousella nopeasti sahaten. Tremolo –sanakäsité tulee opettaa oppilaille ensimmäisenä. On hyvä muistuttaa, että tremoloja on monenlaisia ja tässä on niistä vai yksi esimerkki. Tremolon opettamiseen on monia tapoja. Yksi tapa on aloittaa legato-jousen kautta. Ensin soitetaan pehmeää, tukevaa ja painavaa koko joustaa. Sitten kevennetään vähitellen, joustaa lyhennetään ja siirrytään karkijousen puolelle. Vähitellen pääsemme haluttuun lopputulokseen. Kappaleen loppuun lisäsimme myös huiluääniä.

Kappaleen ollessa jo hieman vaativampi, on syytä muistuttaa oppilasta rentoudesta soiton aikana. Huiluäänet ehkäisevät vasemman käden puristusta erinomaisesti. Huiluääniin kannattaa tunnilla tutustua perusteellisesti, jolloin lapsen omaa kokeilunhalua ruokitaan. Mistä kaikkialta viulusta voikaan löytää huiluääniä?

4. MATERIAALIN KÄYTÄNNÖLLISYYS

4.1 Omat kokemukset

Prosessin aloitus sujui hyvin. Kappaleiden ensimmäiset versiot sekä harjoitteet syntyivätkin hyvin nopealla tahdilla. Sävelsimme ensin vasta-alkajille tarkoitetut viulustemat. Näiden jälkeen kehitimme kappaleisiin yksinkertaiset säestykset sointumerkein. Tämän jälkeen kävimme vapaan säestyksen opettajan Marko Puron luona soittamassa kappaleita yhdessä. Marko antoi meille paljon uusia ideoita ja muunmuassa kehotti meitä tekemään myös opettajan stemman jokaiseen kappaleeseen. Teimme työtä käskettyä ja palasimme seuraavalla viikolla Markon luokse uusien stemmojen kanssa. Marko oli tyytyväinen muutoksiimme. Hän ehdotti lisäämään myös vaikeusastetta jokaiseen kappaleeseen hieman. Tämän tuloksena lisäsimme esimerkiksi Pingviini-lauluun tahdin, jossa lasketaan viiteen (tahtiosoitus 5/4). Näin ollen saimme yksinkertaisella pienellä muutoksella kappaleeseen pientä haastetta ja uutta ilmettä. Marko myös tarkisti säestyksiemme (sointumerkit) sopivuuden. Hän ei kuitenkaan ole tarkastanut lopullisia uloskirjoitettuja säestyksiä. Sävelsimme ne itse sointumerkkisäestyksien ja keskustelujemme pohjalta.

Kokemuksemme materiaalin testauksesta olivat erittäin positiiviset. Kokeilimme kappaleita niin vanhempien soittajien, kuin vasta-alkajienkin kanssa. Tunneille tuli selkeästi uudenlaista motivaatiota, kun oppilas pääsi soittamaan opettajan kanssa yhdessä kaksiäänistä materiaalia. Eläinaspekti jäi vanhempien oppilaiden kohdalla hieman vajavaiseksi, mutta vasta-alkajat nauttivat siitä silminnähdessä. Oppilaamme olivat kaiken kaikkiaan erittäin innostuneita ja motivoituneita soittamaan kyseisiä lauluja. Vasta-alkajille pidimme muutaman tunnin, joilla testasimme niin kutsuttua tuntikaavaa. Harjoittelimme siis aukeaman kerrallaan harjoitteineen kaikkineen. Vasta-alkajilta tulikin paljon positiivista palautetta harjoitteista. He eivät edes huomanneet soittavansa jotain harjoitusta, koska olimme eläinteeman nimissä naamioineet harjoitteet. Esimerkkinä tästä voi käyttää vaikkapa Tiikeri-laulun yhteydessä olevaa Kevyet tassut- harjoitusta.

Pohdimme pitkään kappaleiden muotoa ja tyyliä. Alunperin olimme säveltäneet viulustemat sekä pianosäestyksen sointumerkein. Päätimme kuitenkin lisätä harjoitusvihkoomme myös uloskirjoitetut pianonuotit, koska sointumerkeistä soitto

tuntui olevan joillekin pianisteille vaikeaa. Lisäksi suurin osa kappaleista sisälsi sanat. Päätimme poistaa sanat lopullisesta versiosta, koska halusimme jättää lasten mielikuvitukselle tarpeeksi tilaa, ilman suuntaa antavia sanoja.

4.2 Materiaali testissä

Annoimme materiaalin testaukseen Helsingin Konservatorion viulunsoiton opettaja Mari Kortelaiselle. Mari testasi duovihkoamme kuukauden ajan oppilaillaan ja antoi sen jälkeen siitä meille palautetta. Marin ehdotelmien ja omien kokemuksiemme perusteella teimme duovihkoomme tarvittavat muutokset. Kävimme materiaalin sivu sivulta läpi Marin sitä testattua. Suurimmat muutokset teimme kappalejärjestykseen sekä harjoitussivujen ulkonäköön.

Boakäärmeessä saimme Marilta idean soittaa sama kappale myös mollissa. Kokeilimme tätä, mutta mielestämme idea ei toiminut yhtä hyvin kuin duurissa, joten päätimme jättää Boan duurikappaleeksi. Itse kappaleessa oli myös muutamia samansuuntaisia kulkuja kaikissa kolmessa äänessä. Näitä äänenkuljetuksellista virheitä emme asiaa harkittuamme voineet korjata, sillä mielestämme se olisi vaikuttanut kappaleen melodialinjoihin (joihin kappaleiden helppona pitäminen toi oman haasteensa) ja siten muuttanut kappaletta liikaa.

Laiskiaisessa vaihdoimme jousiharjoituksen ohjeisiin joitakin sanamuotoja, jotta välttäisimme jännityksen aiheuttamisen jousikäteen. Lisäsimme myös portato-harjoituksen, sillä saimme sen hyvin mielikuvan avulla liitettyä laiskiaiseen joka kiipeää puuhun.

Antiloopin harjoitusta muutamme siten, että kolmijakoisuus harjoitellaan ensin yhdellä kielellä, sitten kahdella ja sitten vasta parin kanssa. Lisäsimme myös harjoituksen variaatioksi pizzicato- soiton. Saman harjoituksen voi siis soittaa myös pizzicatona.

Nooan arkki kulki alun perin nimellä laiva keinuu. Nimi tuli kappaleesta joka on hyvin keinuva. Vaihdoimme nimen teemaan sopivaksi: Nooan arkkilaiva. Tähän saimme Marilta vinkin: 2. äänen voisi soittaa myös vasemman käden pizzicatona, jolloin kappale liittyisi mukavasti Laivakello- harjoitukseen.

Kotka sekä Virtahepo olivat hyviä kokonaisuuksia. Niistä emme muuttaneet mitään.

Tiikeriin lisäsimme kolmannen stemman kohdalle toisen tahtiin gis- äänen sijaan g:n. Näin emme vielä opiskele matalaa ykkössormea, vaan keskitymme tässä kappaleessa aksenttien soittamiseen.

Silakkaan lisäsimme neljäosilla toisella kerralla soitettavat korukuviot/ trillit. Näin kappale liittyy edelliseen trilliharjoitukseen.

Pingviinistä emme muuttaneet mitään.

Etanassa matalan ykkössormen harjoitus oli alunperin koputusharjoitus, mutta muutimme tässä sanamuoto jälleen jännityksen poistamiseksi. Nyt sormi "peruuttaa" simpukkaa kohti. Tämä auttaa mielestämme paremmin lasta havaitsemaan liikkeen.

Norsut ja hiiret- kappaleeseen lisäsimme myöhemmin huiluaänet ja tremolot. Ajattelimme että tämä tuo kappaleeseen lisää jännitystä.

Marin palautteen saatuamme vaihdoimme joidenkin kappaleiden paikkoja, koska jotkut kappaleet olivat testissä osoittautuneet vaikeammiksi kuin mitä ajattelimme. Vaihdoimme myös joitakin vasemman käden harjoituksia kappaleyhteydestä toiseen kun huomasimme niiden sopivan kappaleen mielikuvaan paremmin.

Mari Kortelaisen oppilaat olivat keksineet osaan kappaleista omat sanat. Oli hienoa huomata, miten erilaisia sanoja samoihin kappaleisiin syntyi. Samalla esitystapa muuttui ja kuulimme kappaleista hyvinkin erilaisia versioita.

Kaiken kaikkiaan Mari Kortelaisen oppilaat olivat pitäneet yhteissoittomateriaalistamme. Varsinkin eläinaiheet olivat olleet inspiroivia. Oppilaiden mielestä oli "kiva soittaa jotain uutta, eikä aina samaa mitä muutkin". Osia kappaleista esitettiin myös keväällä 2009 Konservatorion musiikki-illoissa.

5 POHDINTA

Aloittaessamme opinnäytetyöprosessin olivat tunteemme hieman sekavat. Halusimme nimenomaan tehdä työn, josta olisi hyötyä myös omassa opetuksessamme. Emme kuitenkaan halunneet tehdä tai tutkia mitään, joka oli jo olemassa. Luimme paljon erilaisia opinnäytetöitä, musiikkikirjallisuutta ja tutkimme erilaisten musiikkikauppojen ja musiikkikirjastojen tarjontaa. Selkeäksi puutokseksi tarjonnassa ilmeni vasta-alkajille tehty yhteissoittomateriaali. Tällaista ei juurikaan löytynyt.

Haastavaa sävellysprosessissa oli pitää kappaleet tarpeeksi helppoina, mutta kuitenkin mielenkiintoisina. Käytimme stemmoissa paljon vapaita kieliä, joka rajoitti esim. monien sävellajien käyttöä. Halusimme kappaleiden olevan kuitenkin hyvää musiikkia. Emme myöskään halunneet liian nopeita aika-arvoja tai liian vaikeita sormikaavioita. Tämä aiheutti esim. joitakin äänenkuljetuksellisia ongelmia, kuten rinnakkaisia samansuuntaisia liikkeitä äänissä. Opettajan stemmalla saimme vaihtelua kappaleisiin ja enemmän musiikillista sisältöä. Kappaleiden tulisi olla myös mukavia kuunnella, jotta niistä jaksaa innostua. Mielenkiinnon ylläpitämiseksi lisäsimme kappaleisiin mm. aksenttien soittamista, huudahduksia ja dynamiikkaa.

Keväällä 2009 Konservatorion viulunsoiton opettaja Mari Kortelainen sai materiaalimme testattavakseen. Hänen palautteensa pohjalta teimme materiaaliin tarvittavat muutokset. Varsinkin kappalejärjestys ja harjoitussivujen ulkonäkö kokivat suuria muutoksia. Testasimme materiaalia samaan aikaan myös omilla oppilaillamme. Heiltä saimme myös erittäin positiivista ja rakentavaa palautetta. Lopullinen versio yhteissoittomateriaalistamme hahmottui kevään 2009 lopussa. Suuria muutoksia siihen ei enää sen jälkeen tehty.

Sävellysprosessin aikana työskentelimme vahvasti yhdessä. Jokainen kappale on sävelletty yhdessä. Teimme ensiksi molemmat omat versiot kappaleista, jotka sitten vaihdoimme keskenään. Näin ollen kappaleet ovat yhtäläillä meidän molempien käsialaa. Itse yhteissoittomateriaalin kokoamisessa saimme omat osa-alueemme. Taija oli vastuussa vasemman käden harjoituksista ja Aino teki oikean käden harjoitteet. Annoimme ideoita toisillemme, mutta pääasiassa tämä oli työnjakomme. Säestykset teimme myös yhdessä. Kirjallisen prosessin aloitimme kirjoittamalla vuorotellen. Toinen aloitti kirjoittamisen ja lähetti sen jälkeen oman versionsa toiselle. Molemmat saivat

vapaat kädet toisen tekstien muokkaamiseen, poistamiseen tai lisäämiseen. Myös kirjallinen osuus on siis yhtäläillä meidän molempien käsialaa.

Olemme molemmat olleet hyvin tyytyväisiä työprosessiimme sekä lopputulokseen. Onnistuimme työskentelemään hyvin yhdessä sekä erikseen tavoittaaksemme haluamamme lopputuloksen. Olemme käyttäneet yhteissoittovihkoamme säännöllisesti omilla oppilaillamme. Myös Mari Kortelainen on ottanut vihkomme pysyväksi osaksi omaa opetustaan. Vihko on toiminut erittäin hyvin varsinkin vasta-alkajien ryhmä -tai paritunneilla.

Työmme perimmäisenä tarkoituksena on tuoda uutta yhteissoittomateriaalia viulunsoiton alkeisopetukseen ja samalla nostaa esille myös tällaisen materiaalin puute. Prosessimme alkuvaiheessa ihmeteltyämme vasta-alkajien duo-materiaalin puutetta, aloimme pohtia soittavatko vasta-alkajat nykyään vain yksinään tai pianosäestyksellä. Jos materiaalista on näin suuri puute, ei siihen ole tuntunut aikaisemmin olevan siis tarvettakaan. Tähän toivoisimme muutosta. Kamarimusiikin soittaminen ja varsinkin sen varhainen aloittaminen on saanut meidät innostumaan musiikista ja viulunsoitosta. Se tuo rikkautta viulunsoiton opiskeluun ja samalla tukee lasten ja nuorten itsetuntoa, sosiaalisten taitojen kehitystä sekä luovuutta.

Vaikka olemmekin tyytyväisiä lopputulokseen, olisi hienoa nähdä yhteissoittomateriaalimme kehittyvän tästä vielä eteenpäin. Olisi erinomaista saada materiaali kunnon kokeiluun vaikkapa muutamaan eri musiikkiopistoon. Mielellämme haluaisimme muiden mielipiteitä siitä, mikä materiaalipaketissamme toimii ja mitä tulisi muuttaa. Prosessi on laajentanut meidän näkökulmiamme ja antanut opettajuuteemme uusia haasteita. Samalla se on myös syventänyt uskoamme kamarimusiikin positiiviseen vaikutukseen viulunsoiton opiskelussa.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet:

Aho, K. 2009. Kamarimusiikin taito- ohjaajan opas. Nurmes: Classicus.

Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Applebaum, S. 1963. Duets for Strings. New York: Belwin.

Blackwell, D. & K. 1998 & 2003. Fiddle Time Runners. Oxford University Press.

Cohen, M. 2001. Dance duets. Lontoo: Faber Music.

Garam, L. 1972. Viulunsoiton peruskysymyksiä. Helsinki: Musiikki Fazer.

Hakkola, K. & Virsu, M. 2000. Entäs jos... Tampere: Tammer- Paino.

Hongisto-Åberg, M. & Linberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 1998.
Musiikki varhaiskasvatuksessa: Hip hoi, musisoi. Tampere: Tammer- Paino.

Jantunen T. & Rönnerberg P. 1996. Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Atena.

Järvelä, M. 1998. Näppärimusaa 1998. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.

Lannes- Tukiainen, S. & Kiiski, L. & Manninen, T. 2003. Viuluni soi 1. Helsinki: WSOY.

Lannes- Tukiainen, S. & Kiiski, L. & Manninen, T. 2005. Viuluni soi 2. Helsinki: WSOY.

Neuschütz, K. 1984. Pehmeät nuket. Suom. Pirkko Jarasto. Helsinki: Lasten keskus.

Rossa, L. & Szilvay, G. 2004. Colourstrings Violin Duos Volume 1, Helsinki: Fennica Gehrman.

Ranta-Meyer, T. & Kaikkonen, M. 1998. Lahjakkuus Lentoon. Helsinki: Hakapaino.

Sassmannshaus, E. & K. 2008. Sassmannshaus tradition. Bärenreiter.

Sillanpää, S. 1997. Duokirja. Uusi kansanmusiikki, Karprint Oy.

Tuovila, A. 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!" Pitkittäinen tutkimus 7-13 –
vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Sibelius-
Akatemia: Studia Musica 18.

Usma, A-M. 1974. Iloinen viuluniekka 1. Helsinki: Musiikki Fazer.

Elektroniset lähteet:

Hoivaan ja kasvatan. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 5.11.2009.

http://jkk.mil.fi/hoivaan_ja_kasvatan_intro.php?dir=/hoivaan_ja_kasvatan

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet
2002. Viitattu 5.11.2009.

http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/musiik_tait_ops_2002.pdf